

VERSLAG

Studiedag 'Boost je dorpszaal!'

17 oktober 2023, Oudenaarde

Hoe kunnen dorpszalen hun rol blijven spelen?

Inleiding

De individualisering op het platteland neemt toe. Ontmoetingsruimtes, gemeenschapscentra, zalen... werpen gelukkig nog een dam op tegen die trend. Als die plekken er niet méér zouden zijn, dan kraakt de leefbaarheid.

Gelukkig zijn vrijwilligers en lokale bestuurders begaan met "dorpszalen". Ze willen ze niet laten verdwijnen. Daarvoor moeten ze wel van alle markten thuis zijn: gebouwenbeheer, stedenbouw, vzw-regelgeving, boekhouding, marketing en communicatie. Zij spenderen heel wat uren opdat anderen kunnen genieten. Deze beheerders verdienen alle steun die ze kunnen krijgen.

De studiedag bundelt inzichten uit het Leaderproject 'Boost je dorpszaal!' dat zijn tweede jaar in de Vlaamse Ardennen doorgaat.

Locatie

Walburgacentrum, Zakske 2, 9700 Oudenaarde

Deelnemers

Beheerders van ontmoetingsruimtes en zalen, lokale bestuurders met ontmoetingsinfrastructuur en geïnteresseerden in de leefbaarheid van dorpen.

Persmoment

In de voormiddag ontvingen verschillende zaalbeheerders w.o. José Van Innis, Lieve Liétar, Hedwig De Bisschop de pers in de zaal van Leupegem. Hierna is er een persbericht verschenen.

Er zijn artikels verschenen in het Laatste Nieuws, het Nieuwsblad, de Metro.

Een reportage op AVS is ook uitgezonden op 17 oktober 2023.

<https://www.avs.be/artikels/boost-je-dorpszaal-a87946>

Programma

1.

José Van Innis, Parochiale werken Oudenaarde vzw, verwelkomde iedereen op de studiedag in de benedenzaal (max. 120 p.) van het Walburgacentrum.

Hij verwees naar het persmoment eerder op de dag waar zowel AVS als twee journalisten van de geschreven pers met enkele zaalbeheerders konden praten. De rode draad in alle gesprekken: opvolging gezocht? En uiteraard ook middelen om te investeren.

Beseffend dat de dorpszalen het moeilijk hebben, onder andere door het dalend gebruik door de verenigingen, hebben de beheerders van de zes zalen in de parochie Oudenaarde beslist om één koepel-vzw op te richten en daar alle zalen in onder te brengen. Er zal dan maar één raad van bestuur nodig zijn, één boekhouding, één verzekeringscontract enz. Per zaal wordt er een werkgroep opgericht die autonoom kan handelen maar met de aanbeveling om zelf ook activiteiten op te zetten. Noot: is dit een stap naar het 'dorpshuis'?

2.

Ellen Vandenbogaerde, Hogeschool Vives, Sociaal-Agogisch Werk & Faculteit Architectuur, KU Leuven.

Welke rol speelt de bebouwde ruimte voor sociale cohesie?

Zie verhelderende presentatie.

Ellen begon met het begrip 'sociale cohesie' wat staat voor de 'mate van samenhang tussen leden van een groep/samenleving. In relaties tussen mensen kunnen we 'banden', 'bruggen' en 'vluchtige contacten' onderscheiden. Banden dienen om binnen de groep de relatie te verdiepen. Bruggen leggen relaties naar buiten de eigen groep. Vluchtige contacten (kleine ontmoeten) helpen in onpersoonlijke omstandigheden. In een schema worden deze types van relaties gekoppeld aan de private ruimte, de publieke ruimte en twee types 'tussenruimte'. In deze laatste ruimte zit zeker de dorpszaal. Daar kunnen we banden leggen maar ook bruggen bouwen met als resultaat dat de samenhang tussen de leden van een groep/samenleving versterkt.

Onderzoek in de plattelandssfeer ontbreekt nog wel. Pas nu is er een aanvraag om op basis van ruimtelijke kenmerken (context) na te gaan of het welzijn (met inbegrip van de sociale cohesie) varieert. Ellen eindigde met enkele aanbevelingen waarin opvalt dat het bevorderen van de diversiteit de boventoon voert.

3.

Maarten Lippens, Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw

Hebben dorpsbewoners nog een zaal nodig?

Zie beelden van de zalen in de presentatie

Zoals het een medewerker van Dorpsbelangen past, had Maarten zes verschillende verhalen over dorpszalen bij. Oosteeklo, Pervijze, Landsdijk, Gompel, Bolderberg en Membringen of even zoveel locaties waar bewoners zelf het heft in handen namen om een ontmoetingscentrum nieuw leven te geven of een nieuwe invulling. Soms werden ze gesteund door reguliere programma's (Veerkrachtige dorpen, dorpspunt), soms gingen ze met eigen middelen de uitdaging aan. Om de dorpszaal voldoende inkomsten te bezorgen, is het opzetten van eigen activiteiten door het bestuur een must. Hierin zit het verschil met vroeger. Een actieve bestuurskern moet zorgen voor zorgen voor een eigen

programmatische. Het model 'dorpshuis' dient zich dus aan. En om op de vraag van de titel te antwoorden. Maarten zei:
"Vanzelfsprekend."

4.

Dany Dewulf, Vereniging Vlaamse Steden en Gemeenten vzw

Zalen, ontmoetingscentra... hoe kijkt een gemeentebestuur naar deze infrastructuur?

Zie goed gestructureerde presentatie.

Dany begon met een waardevolle tip. "Bekijk het meerjarenplan. Elke gemeente maakt dit op bij het begin van de legislatuur en zegt daarin onomwonden of ze mikken op bepaalde maatschappelijke doelen waarbij 'sociale' infrastructuur als middel nodig is. Doelen kunnen zijn 'eenzaamheid bestrijden' of 'zorggeletterdheid verbeteren'. Dit laatste gebeurt met lezingen en sprekers waarbij de lokale overheid de zaal of het ontmoetingscentrum zal willen benutten.

Er zijn drie types gebruikers: de buurtbewoners, het verenigingsleven en de sociale organisaties. Apart zijn die interessant voor het lokaal bestuur, er zal wel ondersteuning zijn, maar wat belangrijker is voor een lokale overheid, dat er tussen die gebruikers netwerken ontstaan uitmondend in een maatschappelijk buurtwerk. Dit is een lokaal netwerk waar de lokale overheid best in wil investeren en waar ook de fysieke site aandacht zal krijgen (engage, enable). Zalen hebben dan twee functies: het is een polyvalent ontmoetingscentrum (school, ouderen, verenigingen) en het is ook een socio-culturele hub waar uitwisseling van ideeën en bruggen bouwen kan gebeuren cfr. het idee van de zaal als 'tussenruimte'.

Qua eigenaarschap zijn er drie mogelijkheden. Het gebouw is van de gemeente en beheert die ook. Het gebouw is van de gemeente en een vzw/cv beheert die. Het gebouw is van een NGO en baat die uit. Bij elke mogelijkheid zijn voor- en nadelen zo is de flexibiliteit bij zuiver overheidsuitbating niet groot. Dany merkt ook dat de vroegere trend, de gemeente verwerft de gebouwen, omwille van kostenstijgingen omgekeerd wordt. Als het gebouw niet meer voldoet, wil men er van af. Vandaar ook het pleidooi om ook naast de reguliere zalen/OC's vergaderplekken en ontmoetingsmogelijkheden te creëren. Concreet: schoolinfrastructuur, woonzorgcentra cfr. Plusplekken, een project van Landelijke Gilden.

In die zin vind Dany de ingezette evolutie om zaalinfrastructuur te doen evolueren naar buurtpunten een waardevolle zaak. Hij verwees naar het Hannekensnest in Evergem. Het wordt in de markt gezet en is zeer veelzijdig: zitdag huisarts, hapje en drankje, dorpsrestaurant, verhuur lokalen aan bedrijven... Een combinatie met een Hoppinpunt is ook mogelijk ('de betere bushalte').

Besluitend: onderzoek hoe een dorpszaal voor meer betekenis kan zorgen.

5.

Jouri De Pelecijn, Team Vlaams Bouwmeester

Een gemeentelijk vrijetijdscentrum als 'derde plek'?

Een presentatie met heel wat beelden.

Jouri begon met de missie van de Vlaamse Bouwmeester. Die behelst de architectuurkwaliteit van de gebouwde omgeving te bevorderen. Een instrument dat sinds 2000 bestaat, de Open Oproep, is ingezet om in Balen (prov. Antw.) het gemeentelijk vrijetijdscentrum te vernieuwen. Bij de Open

Oproep begeleidt het team de bouwheer om een ontwerper te vinden die het beste past bij de visie van de bouwheer. De gemeente Balen wil haar vrijetijdscentrum een uitstraling geven van een 'gezellige woonkamer'. Het is de toepassing van het 'derde plek'-denken dat we in de publieke ruimte tegenkomen.

Jouri toonde verschillende ingediende voorstellen van 'de Kruierie' waarbij heel veel oog was om de harde buitenruimte te vergroenen en de verbinding met de omgeving te verzekeren. Deze bespreking toonde aan dat er op verschillende vlakken kan nagedacht worden over de sociale infrastructuur in dorpen. De architectuur en het ontwerp legt dan natuurlijk de basis van de uitstraling en van de werkbaarheid. Over één nacht ijs gaan is zeker géén optie, wie plannen heeft, laat zich dus best bijstaan door deskundigen.

Het voorstel van laureaat ae-architectenbureau, Czvek Rigby is in uitvoering.

[OO4006 Balen - De Kruierie | Vlaams Bouwmeester](#)

6.

Sam De Coster, Steunpunt Duurzaam wonen en bouwen, provincie Oost-Vlaanderen

Hoe maken we het gebouw futureproof?

De presentatie is te lezen als een handleiding.

Sam heeft het project al eens geïnformeerd over 'duurzaam bouwen' of het 'verduurzamen van het gebouw'. Hierbij komen veel facetten aan bod zoals energie, materialen, klimaat/natuur, mobiliteit en sociaal. De geïntegreerde aanpak die nodig is, is via checklists of toolboxes te volgen. www.gro-tool.be die de Vlaamse overheid gebruikt, is zo'n toolbox. De toepassing ervan is, zeker voor nieuwbouw, aan te bevelen.

De locatie speelt een belangrijke rol. Daar hangt de aantrekkelijkheid van de omgeving aan vast en het mobiliteitsvraagstuk. De karakteristieken van het gebouw zullen bepalen hoe de relatie met de buitenruimte is, de akoestiek, de energiezuinigheid en of de 'toekomstbestendigheid' verzekerd is (zie beelden presentatie).

Sam gaf op het einde waardevolle aanbevelingen:

1. Meten is weten. Hou je gebruik in het oog.
2. Gedeeld gebruik, meerdere gebruikers zie slim.gedeeld.be
3. Gebruik wat je hebt
4. Compartimenteer of denk modulair (niet alles tegelijkertijd nodig)
5. Pak je een deel aan: doe het meteen goed
6. Vraag ondersteuning en advies

7.

Hannes Hollebecq, Cera coopburo

Wat zijn de voor- en nadelen van diverse beheersvormen?

Presentatie met alle info over een 'coöperatie' en adressen waar advies kan ingewonnen worden.

Hoe minder je zelf moet doen, hoe beter. Hannes is duidelijk: 'niet zo makkelijk als jouw lokale overheid alle infrastructuur en uitbating voor jullie regelt. Wat ook vaak voorkomt is dat de overheid nog voor de infrastructuur zorgt, maar de uitbating gebeurt door een samenwerking – al dan niet een vzw – van mensen uit diverse lokale verenigingen die ook de zaalinfrastructuur gebruiken.'

Maar wat als er niets is of je gemeentebestuur zegt dat er geen geld is voor de noodzakelijke verbouwing of grondige renovatie?

Wel, als blijkt dat diverse organisaties en dorpsbewoners nog steeds voldoende behoefte hebben aan dergelijke infrastructuur, dan moeten ze het heft in eigen handen. Samen. En voor deze samenwerking zal vaak een vzw de aangewezen rechtsvorm zijn. Zeker als er voldoende subsidies beschikbaar zijn.

Maar wat als zelfs dat er niet is?

Dat is men helemaal op zichzelf geweest. Maar net dan: samen. En in deze gevallen is een coöperatieve onderneming en bijbehorende rechtsvorm coöperatieve vennootschap (al dan niet met erkenning als sociale onderneming) meer dan het overwegen waard.

Cera coopburo waar Hannes werkt heeft heel veel ervaring met het begeleiden en opzetten van coöperaties. In tegenstelling tot een gewone onderneming waar winstmaximalisatie een na te streven doel is, is een coöperatieve onderneming bezig met doelmaximalisatie. Doordat de gebruikers ook de eigenaars zijn, liggen hun beider streefdoelen naast elkaar. Wie dus bijvoorbeeld nieuwe ramen plaatst om de energiefactuur te doen dalen zal als aandeelhouder (= coöperant/vennoot van de dorpszaalcoöperatie) de aankoopfactuur ook met die ogen als huurder bekijken. In vergelijking tot de meest gekozen uitbatingsvorm, een vzw, heeft een coöperatie de kracht van de vennoten (aandeelhouders). Als die allen samen werken en middelen inbrengen, kan een onderneming een vliegende start krijgen.

Cera zet ook in op buurtpunten waar de coöperatieve vorm ook een mogelijkheid is.

Zie ons buurtpunt.be

8.

Sander Malfliet, directeur, jongerenorganisatie KLJ

Samenwerken maakt een steviger programma (en kan kosten besparen)

Vanuit KLJ-centraal waar ondersteuning is aan haar lokale afdelingen met bouwplannen of met uitbatingsproblemen van jeugdlokalen, kwam de boodschap om een visie te ontwikkelen op al het patrimonium dat in dorpen staat waar ontmoetingsmogelijkheden zijn. Denk aan de kerk, schoollokaal, zaal, pastorie, jeugdlokaal, leegstaande ruimte die in dorpen dikwijls bij elkaar staan. Nu is voor elk gebouw een aparte insteek nodig (wet, decreet, subsidiebesluit, eigenaar, rechtsvorm). Zou het dus niet eenvoudiger zijn om dit geïntegreerd te benaderen en afhankelijk van de nood dit of dat deel van het patrimonium te gebruiken? Samenwerking zou ook kunnen uitmonden in een energiegemeenschap of een grotere verhuurcapaciteit met kans op een hoger rendement of een

efficiënter management. Dikwijls zijn het dezelfde mensen die in de aparte raden van bestuur de touwtjes in handen hebben. Moet zeker opgevolgd worden.

9.

Sabrina De Lange, voorzitter gemeenteraad Herzele

Een besluit vanuit een landelijke gemeente

Sabrina ziet de dorpszaal als katalysator van de sociale cohesie of het groepsgevoel in het dorp. Deze zalen spelen dus een belangrijke rol. Ze weet ook dat de lokale besturen financieel op hun tandvlees zitten. Om iets gedaan te krijgen is het echter een zeer goede tijd. De gemeentebesturen zullen de eerstkomende maanden sterk bezig zijn de toekomst voor te bereiden. Zij mogen en kunnen input van de burgers gebruiken. Het is dus het moment om via nota's gericht aan de gemeentelijke partijen het belang van de zaal en de noden ervan te verspreiden. Bijkomend is het nodig om zelf activiteiten en investeringen te doen gericht op de toekomst. Zo kunnen daken van niet-residentiële gebouwen (zalen) gebruikt worden door energiecoöperaties voor zonnestroomproductie. Zo kunnen verenigingen en dorpsraden het dorp op stellen zetten met de zaal als dynamisch hoofdkwartier. Mogelijkheden te over; de zalen zullen er goed bij varen.

Tot slot bracht de deken van Oudenaarde, *Luc Van Den Velde* hulde aan de organisatoren van de studiedag en dankte en aanwezig voor hun komst.

Verslag

: Karel Lhermitte, projectcoördinator 'Boost je dorpszaal'